

NATUURTOETS (ORIËNTERENDE FASE)
RENBAAN EN NIEUWSTRAAT (ONG.)
TE PANNERDEN
GEMEENTE RIJNWAARDEN

Project: RNW.DVD.ECO
Rapportnummer: 07075553
Status: Eindrapportage
Datum: 6 september 2007
Opdrachtgever: Segment Groep
Postbus 338
3830 AJ Leusden
Tel. 033 - 4345080
Fax 033 - 4345090
Contactpersoon: Dhr. A. Francken

Uitvoerder: Econsultancy bv
Havenstraat124
7005 AG Doetinchem
Tel. 0314 - 365150
Fax 0314 - 365177
Mail Doetinchem@Econsultancy.nl
Opsteller: Ing. E.R. Witter
Paraaf:
Kwaliteitscontroleur: Ing. M.W.J. Stevens
Paraaf:

INHOUDSOPGAVE

1.	INLEIDING	1
2.	NATUUR.....	1
	2.1 Gebiedsbeschrijving "Gelderse poort"	1
	2.2 Toetsing aan instandhoudingsdoelen.....	2
3.	LANDSCHAP	5
	3.1 Beschrijving landschap Ooijpolder en Rijnstrangen	5
	3.2 Toetsing aan kernkwaliteiten landschap	6
3.	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	7

BIJLAGEN:

1. - Ligging onderzoekslocatie ten opzichte van De Gelderse Poort
2. - Fotobijlage

1. INLEIDING

Econsultancy bv heeft van Segment Groep opdracht gekregen voor het uitvoeren van een Natuurtoets (oriënterende fase) aan de Renbaan en Nieuwstraat (ong.) te Pannerden in de gemeente Rijnwaarden.

De Natuurtoets is uitgevoerd in het kader van een bestemmingsplanwijziging van bestemmingsplan Pannerden "Uuleveld".

Aanleiding voor het uitvoeren van de natuurtoets is de reactie van de dienst Ruimte, Economie en Welzijn van de provincie Gelderland op het "voorontwerp-bestemmingsplan Pannerden Uuleveld". Hierin wordt gesteld dat er een oriënterend onderzoek uitgevoerd dient te worden naar de mogelijke effecten van het plan op het nabijgelegen Natura 2000-gebied "De Gelderse Poort". Tevens dient het plan getoetst te worden aan de "Kernkwaliteiten Waardevolle landschappen" uit de streekplan-uitwerking (2006).

Econsultancy bv is lid van de branchevereniging 'Netwerk Groene Bureaus' en werkt volgens de door het Netwerk opgestelde richtlijnen.

2. NATUUR

2.1 Gebiedsbeschrijving "Gelderse poort"

De onderzoekslocatie ligt in de directe nabijheid van "de Gelderse Poort", een toekomstig Natura 2000-gebied, dat aangewezen is als vogelrichtlijn- en habitatrictlijngebied (zie bijlage 1). De Gelderse Poort bestaat uit delen van de uiterwaarden langs de Waal en het Pannerdens Kanaal en open water, moerassen en graslanden in aangrenzende polders. De afstand tot de Gelderse Poort (i.c. de Rijndijk) bedraagt 100 m.

De Gelderse Poort kwalificeert zich als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn vanwege het voorkomen van drempeloverschrijdende aantallen van kolgans, grauwe gans en slobbeend die het gebied benutten als overwinteringsgebied en/ of rustplaats. Het gebied kwalificeert tevens omdat het behoort tot één van de vijf belangrijkste broedgebieden dan wel pleisterplaatsen voor de roerdomp, kwartelkoning, zwarte stern en ijsvogel in Nederland (bron LNV).

Daarnaast is het aangewezen gebied ook van betekenis voor een aantal andere vogelsoorten die er in behoorlijke aantallen voorkomen. Andere soorten waarvoor het gebied van betekenis is, zijn pors-eleinhoen, blauwborst (broedvogels); kleine zwaan, wilde zwaan, nonnetje, visarend, slechtvalk (niet-broedvogels). Andere trekkende vogelsoorten waarvoor het gebied van betekenis is als broedgebied, overwinteringsgebied en/ of rustplaats: dodaars, fuut, aalscholver, rietgans, smient, krakeend, wintertaling, pijlstaart, tafeleend, meerkoet, kievit, grutto, wulp. Het gebied is verder van belang als broedgebied voor oeverwaluw en grote karekiet. De biotopen van deze zogenaamde begrenzingssoorten hebben mede de begrenzing van het gebied bepaald.

De grens met het vogelrichtlijngebied wordt bij Pannerden gevormd door de Rijndijk. Direct ten zuiden daarvan ligt het gebied "de Lobberdense Waard". Het betreft een moerasbos met open water en uiterwaard. Specifiek voor het gebied is, afgezien van broedgebied voor eenden, ganzen en moerasvogels, de aanwezigheid van een aalscholver- en blauwe reigerkolonie. Het terrein is grotendeels in particulier eigendom en niet toegankelijk voor publiek en feitelijk ondoordringbaar. Middels de Zorgdijk kunnen wandelaars tot aan het Pannerdens kanaal lopen.

Het gebied is aangewezen als habitatrictlijngebied vanwege de aanwezigheid van de volgende habitats:

- rivieren met slikoevers met vegetaties behorend tot het Chenopodietum rubri p.p. en Bidention p.p.;
- kalkminnend grasland op dorre zandbodem;
- laaggelegen schraal hooiland;
- voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones;
- alluviale bossen;
- gemengde bossen langs grote rivieren.

Beschermde soorten van deze habitats zijn de nauwe korfslak, diverse vissoorten, kamsalamander en bever.

2.2 Toetsing aan instandhoudingsdoelen

De onderzoekslocatie ligt binnen korte afstand tot de invloedssfeer van het toekomstig Natura-2000 gebied. Het habitat op de onderzoekslocatie zelf (voedselrijk grasland) vormt geen onderdeel van de habitats binnen de Gelderse Poort. Indien er een effect te verwachten valt dan zal dit dus een extern effect zijn.

Instandhoudingsdoelstellingen voor het gebied zijn momenteel in voorbereiding (Natura 2000 doelendocument, "Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten"). De tot nu toe geformuleerde doelen, geldend voor het gehele rivierengebied, zijn voor veel habitats gericht op uitbreiding van oppervlakte en verbetering van kwaliteit en samenhang met droge hardhoutbossen. Als kerntaak is onder andere geformuleerd het versterken van de landschappelijke samenhang tussen binnendijkse en buitendijkse gebieden. Onderdeel daarvan vormt het behoud van foerageergebieden en slaapplekken van vogels in komgronden.

Als "voortoets" is de effectenindicator van LNV geraadpleegd. Ten aanzien van woningbouw is een aantal soorten binnen De Gelderse Poort zeer gevoelig voor:

- oppervlakteverlies (roerdomp, grote karekiet, div. vissoorten, kamsalamander);
- verontreiniging (div. vissoorten, kamsalamander);
- verdroging (div. vissoorten, kamsalamander, grutto, porseleinhoen, roerdomp);
- verstoring door mensen (roerdomp, zwarte stern);
- mechanische effecten (div. vissoorten, kamsalamander, roerdomp, zwarte stern)
- versnippering (div. vissoorten, kamsalamander, roerdomp, zwarte stern).

- *Oppervlakteverlies* voor in de Gelderse Poort relevante soorten treedt met de voorgenomen ingreep niet op. De nieuwbouw zal gerealiseerd worden op een voedselrijk weiland en er gaat geen riet, moerasbos, schraal hooiland of oppervlaktewater verloren.

- *Verontreinigingen* zijn op grond van het beoogde gebruik niet te verwachten. Er vinden geen industriële of bedrijfsmatige activiteiten plaats binnen het beoogde woningbouwgebied. Er zal in de toekomstige situatie geen afvalwater geloosd worden in de Gelderse Poort. Er zal een beperkte toename van het wegverkeer plaatsvinden als gevolg van toename van de bevolking. Het huidige autobezit bedraagt 1,2 per huishouden (gegevens 2005). In Pannerden (940 huishoudens) zijn momenteel 1.140 auto's. Dit aantal zal met maximaal 70 toenemen. Uit een uitgevoerd luchtkwaliteitsplan (Aldeco, 031262.02, november 2005) blijkt dat de grenswaarden op grond van het Besluit luchtkwaliteit 2005 niet worden overschreden binnen het plangebied.

Aangenomen mag worden dat eventuele externe werking, dat wil zeggen een toename van de verontreiniging op basis van toename van het autobezit, geen reële optie is, zeker gelet op de algemene toename van het wegverkeer als gevolg van toename van bijvoorbeeld recreatie.

- *Verdroging* speelt een belangrijke rol binnen de Gelderse Poort. Als gevolg van een verlaagde grondwaterstand neemt de kwaliteit van het rietmoeras voor tal van broedvogels af. Dit heeft in het verleden geleid door het vrijwel verdwijnen van de roerdomp uit het gebied. Regulering van de waterstand in het gebied vindt plaats door het Waterschap Rijn en IJssel. Verdroging van het aangrenzende gebied als gevolg van de voorgenomen ingreep is dan ook niet aan de orde. Er zal geen permanente grondwaterstandverlaging plaatsvinden. Mogelijk dat tijdens de bouw er bronnering zal worden toegepast. Dit zal echter nooit een verlaging van de grondwaterstand verder dan de zeer directe omgeving (< 30 m) kunnen hebben.

- *Verstoring* kan optreden als het gebied betreden wordt door inwoners die bijvoorbeeld hun hond uitlaten. Mogelijke locaties zijn de Zorgdijk (zie foto 1, bijlage 2) en de uiterwaarden tussen de Rijndijk en de Veerdijk. Verstoring kan optreden bij overwinterende (kol)ganzen en ruiende grauwe ganzen. De broedkolonies van blauwe reiger en aalscholver zijn niet bereikbaar voor publiek en daardoor niet gevoelig voor verstoring.

De onderzoekslocatie vormt door de ligging tussen de kom van Pannerden, de sportvelden en het industriegebied geen buffer voor bijvoorbeeld overwinterende (kol)ganzen die foerageren in het gebied ten noorden van Pannerden.

In hoeverre een negatief effect door verstoring zal optreden is moeilijk in te schatten en zeer moeilijk meetbaar. Het inwonertal van Pannerden (2.000) zal als gevolg van de geplande nieuwbouw met maximaal 6 % toenemen (58 huishoudens ten opzichte van het huidige aantal van 940), het aantal hondenbezitters met een tiental. Het optreden van verstoring is afhankelijk van het gedrag van individuen. Dit geldt niet alleen voor (nieuwe) inwoners van Pannerden, maar ook van recreanten afkomstig van buiten het gebied.

Doordat betreding van het gebied niet toegestaan is zal verstoring voornamelijk langs de randen plaatsvinden. Dergelijke verstoring is in de huidige situatie reeds aanwezig en zal met de toename van het aantal inwoners van Pannerden niet tot een meetbaar aanvullend negatief effect kunnen leiden. Overigens is verstoring te voorkomen of te verminderen door mensen op hun gedrag aan te spreken of de Zorgdijk niet voor honden toegankelijk te maken.

- *Mechanische effecten* op het oppervlaktewater van het Pannerdens kanaal of het oppervlaktewater binnen de Lobberdense Waard als gevolg van de nieuwbouw zijn niet te verwachten. Een toename van het vaarverkeer is niet te relateren aan de geplande woningbouw.

- *Versnippering* van het toekomstige Natura-2000 gebied is niet aan de orde. De nieuwbouw vindt plaats buiten het gebied, aan de rand van de bebouwde kom dat wordt omringd door woonbebouwing, industriegebied en sportvelden.

In de effectenindicator wordt geen melding gemaakt van verstoring door lichtinval. Effecten hierdoor zijn niet te verwachten, gelet op de bufferende werking van de bestaande kom van Pannerden en Rijndijk die boven het niveau van de daken van de huizen uitsteekt. Een ander argument is de aanwezigheid van reeds bestaande lichtbronnen op de naastgelegen sportvelden en in mindere mate het industriegebied.

Bij de gemeente Rijnwaarden is geïnformeerd in hoeverre overige planontwikkeling in het gebied zou kunnen leiden tot een cumulatief effect. Er zijn momenteel geen andere grootschalige bouwplannen in Pannerden. Het grootste project dat momenteel in uitvoering is betreft de nieuwbouw van zorgcentrum "de Pannerd". De locatie is gelegen in de bebouwde kom en betreft de (reeds uitgevoerde) sloop en herbouw van het zorgcentrum. Er is tijdelijke nieuwbouw in de vorm van houten barakken gerealiseerd langs de rand van Pannerden. Voor het project is een toetsing aan de Flora- en faunawet uitgevoerd. Er is geen effectentoets naar de invloed op de Gelderse Poort uitgevoerd.

Voor het overige zijn er kleinschalige uitbreidingsplannen binnen de bebouwde kom langs de Groenestraat. Het betreft reeds bebouwde percelen met relatief grote tuinen waar vervangende nieuwbouw wordt gerealiseerd.

resumé

Op basis van de effectenindicator van LNV zijn er volgens Econsultancy geen effecten te verwachten die aanleiding geven nader onderzoek te verrichten. De voorgenomen ingreep heeft een beperkte invloedssfeer, die niet tot over de grenzen van De Gelderse Poort zal reiken.

De tot nu toe geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen worden met de nieuwbouw niet gefrustreerd. Het plangebied heeft geen potentie om als uitbreiding te fungeren voor de genoemde habitats en heeft geen bufferende werking ten aanzien van foerageergebieden voor overwinterende ganzen .

3. LANDSCHAP

3.1 Beschrijving landschap Ooijpolder en Rijnstrangen

De kernkwaliteiten van het waardevol landschap waar Pannerden en omgeving deel van uitmaakt staat beschreven in de streekplanuitwerking "Kernkwaliteiten Waardevolle Landschappen" (vastgesteld door GS op 16 mei 2006). Als kernkwaliteiten worden in het rapport genoemd:

- *Gave gradiënten van kom-oeverwal-uiteerwaard-rivier en dynamiek van de rivieren. Kommen en oeverwallen zijn minder ontwikkeld dan verder westelijk in het rivierengebied; het gebied maakt deel uit van een stroomvlakte tussen de stuwwalrestanten van Montferland/Elten en Nijmegen-Kleef. De grootste open kom ligt in zeldzaam fraai contrast tegen de stuwwal bij Nijmegen-Ubbergen-BEEK. De oeverwallen zijn relatief smal en klein, samenhangend met de zeer vele tracéwisselingen die de rivier hier heeft gekend.*
- *De huidige bandijken (winterdijken) liggen grotendeels op oude tracés, herkenbaar aan de vele binnen- en buitengedijkte wielen, die veelal van hoge ouderdom zijn. Daar waar aan de rivierzijde nieuwe dijken zijn gebouwd, zijn de oude dijken als relict blijven liggen, bijvoorbeeld de Kerkdijk zuidoost van Ooij, de Kapitteldijk bij Leuth en de Ooyse Dijk bij Oud Zevenaer. Verspreid door het gebied komen tal van oude dijken en kaden voor die veelal niet meer functioneel zijn, maar die spreken van de strijd tegen het rivierwater.*
- *Overwegend open landschap met in de kom afwisseling van weidebouw, oude strangen en kleiputten met oibos; oeverwal afwisselend open en kleinschalig met afwisseling van bouwland, grasland, boomgaard.*
- *Complexen van strangen (oude rivierarmen) komen voor ten noorden van het splitsingspunt van Rijn en Waal: Rijnstrangen. Bij deze strangen hoort opvallend microreliëf parallel aan de voormalige stroombeddingen. Elders komen ook oude rivierarmen voor, maar dan niet in complexvorm.*
- *Kleiputten zijn overblijfselen van 150 jaar winning voor de baksteenindustrie. Voormalige steenfabrieksterreinen zijn niet ver van de grote putten verwijderd gelegen aan de rivier. Grote complexen liggen in Groenlanden, de Kekerdomsche Waard en de Lobberdensch Waarden.*
- *Nabij de Duitse grens komt een heggelandschap voor dat aansluit bij het oude cultuurlandschap van de Duffelt aan gene zijde.*
- *Vrij uitzicht vanaf de dijk over het binnendijkse landschap, over de rivieren, en naar de stuwwallen van Nijmegen en Montferland*
- *Cultuurhistorische kwaliteiten verweven in het landschap, zoals talrijke historische boerderijen,*
- *plaatselijk op terpen, en relictten van de IJssellinie.*
- *Bebouwing overwegend geconcentreerd in dorpen en (dijk)linten*

De strijd tegen en het leven met het rivierwater heeft zeer hoge cultuurhistorische kwaliteiten opgeleverd: dijken met wielen, kaden, binnendijkse afwateringsstelsels, bebouwing op hogere plaatsen ...

- *Bewoning is van oudsher gebonden aan hogere, voor het rivierwater relatief veilige plaatsen. Dorpen en gehuchten op oeverwallen (vele), pleistocene zandopduikingen (donk van Persingen), boerderijen op terpen, hier 'pollen' geheten. Bewoning langs de dijken bestaat uit voormalige boerderijen, vooral kleinere, en voormalige steenfabriekswoningen. Steenfabriekswoningen zijn in veel gevallen in kleine en grotere complexen gebouwd door de fabrikanten. De eigenlijke steenfabrieksterreinen zijn karakteristieke in de uiterwaard verhoogde terreinen, de meeste al relict, een enkele nog met productiebedrijf.*
- *Uit de Koude Oorlog stamt de IJssellinie, die relictten heeft achtergelaten in de Bemmelsche Waarden (defensiedijk) en de Ooijpolder (defensiedijk, inundatievlakte, hospitaal- en commandobunkers, ingegraven Sherman tanks) en een inlaatwerk bij Westervoort. Sterk contrast met besloten stuwwal*

Rust, ruimte, donkerte..

- *Het gebied is een oase van rust, ruimte en donkerte te midden van een steeds verder verstedelijkende omgeving: aan de noordkant de reeks van sterk uitgegroeide kernen Arnhem-Westervoort-Duiven-Zevenaar-Didam, west Arnhem-Huissen-Bemmel, zuidwest Nijmegen.*

3.2 Toetsing aan kernkwaliteiten landschap

Voor het plangebied is de beleidscategorie A van toepassing. Dat wil zeggen dat er sprake is van een waardevol landschap, echter geen EHS en geen waardevol open landschap. Hiervoor geldt het "ja-mits" regiem (activiteiten toegestaan mits kernkwaliteiten worden behouden en versterkt).

Een groot deel van de geformuleerde kernkwaliteiten zijn in het plangebied en de directe omgeving niet van toepassing. Invloed op tracés van bandijken, complexen van strangen, kleiputten of beperking van het contrast met stuwwallen is niet aan de orde. Voor de toetsing is een aantal elementen in potentie aanwezig:

- De bewoning op relatieve veilige plaatsen (pollen) is in beperkte mate terug te vinden bij de boerderij aan de Nieuwstraat 1. Het huidige uitzicht op deze boerderij gaat in zuidoostelijke richting verloren (zie foto 2 en 3, bijlage 2). Opgemerkt wordt dat in de huidige situatie de boerderij niet meer vrijstaand is, maar wordt ingebed tussen bestaande nieuwbouw en bedrijfsgebouwen.
- Een ander landschapselement dat kenmerkend is voor de omgeving is de beplanting met knotwilgen en meidoorn langs de rand van het gebied. Deze is recentelijk aangeplant en blijft behouden. In de planvorming wordt conform het Landschapsontwikkelingsplan van de gemeente Rijnwaarden aandacht besteed aan het stimuleren van meidoornhagen en wegbeplanting (zie rapportage Bestemmingsplan Pannerden "Uuleveld", Segmentgroep RMP 06.0412).

Het plangebied ligt in de huidige situatie geheel ingesloten door de bebouwde kom, sportvelden en een industrieterrein. In noordoostelijke richting is nog vrij zicht op het buitengebied van Pannerden. Deze blijft met de huidige voorgenomen planvorming intact (zie foto 4, bijlage 2).

3. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

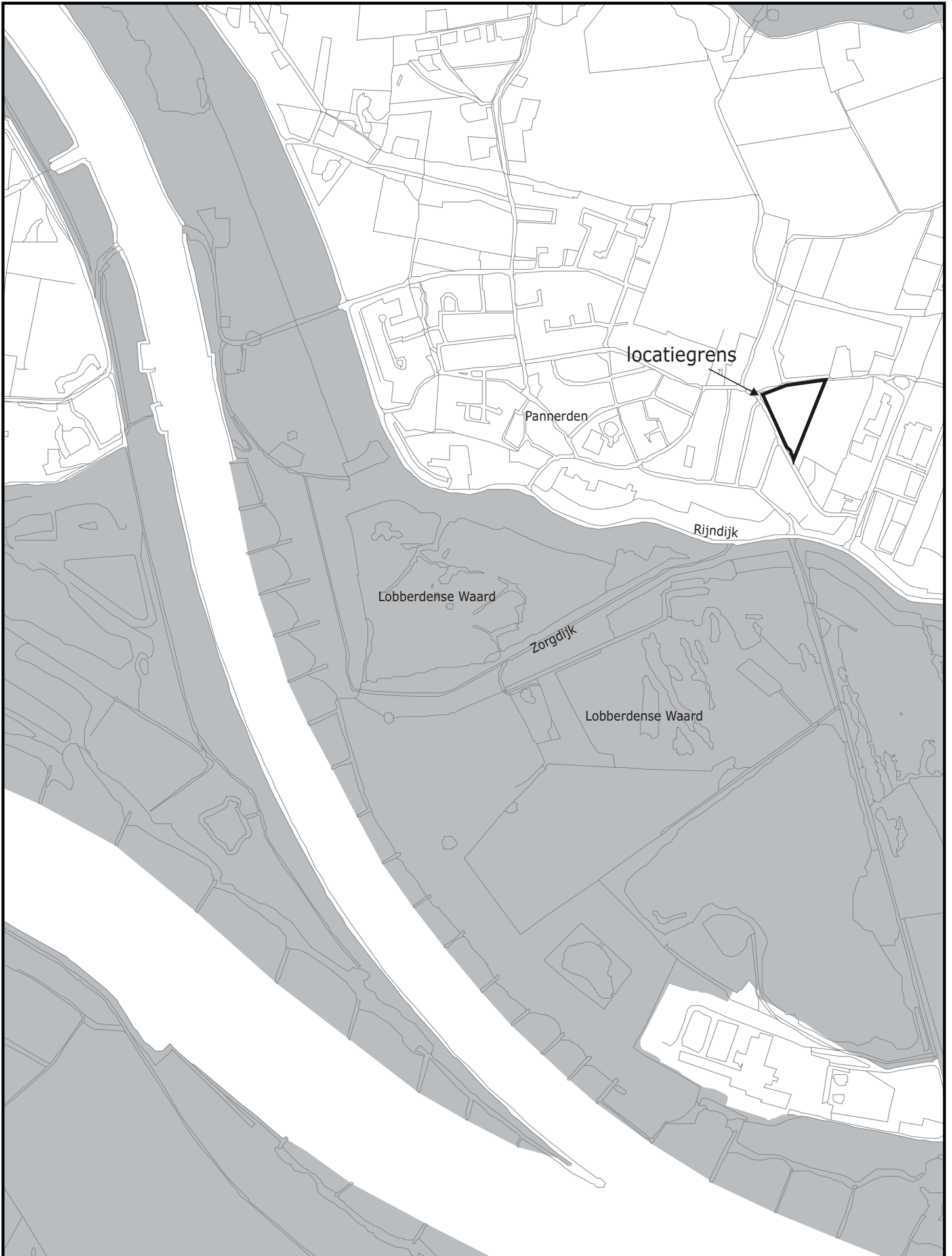
Econsultancy bv heeft in opdracht van Segment Groep een Natuurtoets (oriënterende fase) uitgevoerd aan de Renbaan en Nieuwstraat (ong.) te Pannerden in de gemeente Rijnwaarden.

De Natuurtoets is uitgevoerd in het kader van een bestemmingsplanwijziging van bestemmingsplan Pannerden "Uuleveld".

Aanleiding voor het uitvoeren van de natuurtoets is de reactie van de dienst Ruimte, Economie en Welzijn van de provincie Gelderland op het "voorontwerp-bestemmingsplan Pannerden Uuleveld". Hierin wordt gesteld dat er een oriënterend onderzoek uitgevoerd worden naar de mogelijke effecten van het plan op het nabijgelegen Natura 2000-gebied "De Gelderse Poort". Tevens dient het plan getoetst te worden aan de "Kernkwaliteiten Waardevolle landschappen" uit de streekplanuitwerking (2006).

Op basis van de effectenindicator van LNV en de tot nu toe geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen zijn er volgens Econsultancy geen negatieve effecten te verwachten. Derhalve is er geen aanleiding een verstorings- of verslechteringstoets te verrichten. De voorgenomen ingreep heeft een beperkte invloedssfeer, die niet tot over de grenzen van De Gelderse Poort zal reiken.

Van de in de streekplanuitwerking "Kernkwaliteiten Waardevolle Landschappen" is binnen de invloedssfeer van het plangebied een reeds deels aangetaste oude bewoning op een pol aanwezig. Uitzicht op deze bewoning zal verder worden aangetast. Overige aantasting van kernkwaliteiten is niet te verwachten. Versterking van kernkwaliteiten vindt plaats conform het Landschapsontwikkelingsplan van de gemeente Rijnwaarden (i.c. stimuleren aanleg meidoornhagen en wegbeplanting). Afweging van aantasting van de kernkwaliteiten vindt van geval tot geval plaats door GS.

Titel: ligging onderzoekslocatie t.o.v. de Gelderse Poort

Project: 07075553 RNW.DVD.ECO

Econsultancy bv

Schaal: 1:-

Datum: 05-08-2007

Getekend: ew

Bijlage: 1

A4

Bijlage 2 Foto's onderzoekslocatie

Foto 1. Uitzicht vanaf de Rijndijk op Zorgdijk binen begrenzing van de Gelderse Poort. Deze dijk is toegankelijk voor publiek.

Foto 2. Uitzicht op oude bebouwing vanuit noordelijke richting. Uitzicht vanaf deze richting blijft grotendeels behouden.

Bijlage 2 Foto's onderzoekslocatie

Foto 3. Uitzicht op oude bebouwing vanuit westelijke richting. Het uitzicht vanuit deze richting zal worden aangetast.

Foto . Uitzicht in noordoostelijke richting op het buitengebied.